

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Λ. ΠΙΕΡΡΗΣ

Η ΩΡΑ ΤΗΣ ΑΛΗΘΕΙΑΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΥΡΩΠΑΪΣΤΕΣ ΠΛΗΣΙΑΖΕΙ

Πρόσφατα πραγματοποιήθηκαν οι ετήσιες σύνοδοι δυο γνωστών διεθνών συναντήσεων, η μια στο Davos με θέματα οικονομίας, η άλλη στο Μόναχο με αντικείμενο την πολιτική ασφαλείας.

Στο Davos εκυριάρχησε αυτήν την φορά μια κωμική Ευρωπαϊκή αυτοδιέγερση. Βασιζόμενοι μερικοί στον συγκυριακό συσχετισμό κυκλικών οικονομικών φαινομένων έκαναν πως παραγνωρίζουν την δομική και αξιολογική υπεροχή της Αμερικανικής οικονομίας και του Αμερικανικού μοντέλλου γενικώτερα. Οι Γάλλοι ως συνήθως πλειοδότησαν στην αυτοαναιρούμενη υπερβολή. Ο Γάλλος Υπουργός Οικονομικών Fabius διεκήρυξε ότι «η Ευρώπη είναι πάλι εδώ». Η αναπληρώτρια Διευθύντρια του Γαλλικού Ινστιτούτου Διεθνών Σχέσεων είπε, με ή χωρίς επίγνωση της γελοιότητας: «Οι Σοσιαλιστές φίλοι μου χαμογελούν... Λένε ότι εάν οι Η.Π.Α. έκαναν αίτηση να γίνουν μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης (με τις πολιτικές της νέας Ρεπουμπλικανικής Κυβέρνησης) θα έπρεπε να την απορρίψουμε». Αλλά βεβαίως τρόμος διακατείχε αυτούς τους θριαμβευτές του οικονομικού ψυχολογισμού μήπως οι Η.Π.Α. επί τέλους ασκήσουν ενεργητικότερα την παγκόσμια ηγεμονία τους για το καλό όλων των μερών του κόσμου χωρίς να δεσμεύονται υπερβολικά από την παραδοσιακή σχέση τους με την Ευρώπη, χωρίς να προσέχουν, περισσότερο από ό,τι πραγματικά αξίζει ή χρειάζεται, τα συμφέροντα των μεγαλύτερων Ευρωπαϊκών Δυνάμεων.

Και είχαν λόγο οι διεθνιστές Ευρωπαϊστές του Davos να ανησυχούν. Σε άρθρο της η Condeleezza Rice, Σύμβουλος Εθνικής Ασφαλείας του Προέδρου Bush, έχει επιμείνει στην ανάγκη αναμόρφωσης της Αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής σε πιο πραγματιστική κατεύθυνση, μακριά από τις αλαζονικές επικλήσεις ανθρωπιστικών σκοπών, και πάνω στην στέρρη βάση του εθνικού συμφέροντος. Επέκρινε χαρακτηριστικά την Κυβέρνηση Κλίντον ότι είχε «τέτοια αγωνία να βρίσκει πολύπλευρα αποδεκτές λύσεις στα προβλήματα ώστε να υπογράψει συμφωνίες που δεν ήταν υπέρ των συμφερόντων της Αμερικής».

Αυτή είναι η αγωνία των Ευρωπαϊστών. Συνοψίζεται στο ότι η Αμερικανική εξωτερική πολιτική θα κινηθεί από έναν πολυπλευρισμό (multilateralism) που ευνοεί τις μεγαλύτερες Ευρωπαϊκές Δυνάμεις, προς έναν μονοπλευρισμό (unilateralism) που ευνοεί την Αμερικανική ηγεμονία και όλα τα κράτη, ομάδες και άτομα που είναι ικανά να προσφέρουν πολλά αλλά εμποδίζονται από τον πολυπλευρισμό και τις ισορροπίες δυνάμεων των διαφόρων θέσει και όχι ουσία «μεγάλων».

Ο μονοπλευρισμός των Η.Π.Α. σε θέματα ζωτικών συμφερόντων τους θα συνοδεύεται στρατηγικά από τον σεβασμό των ρεαλιστικών αυτοδιευθετήσεων στα περιφερειακά πεδία, που αυξάνουν το δημιουργικό δυναμικό τους χωρίς να απειλούν την ευστάθεια του παγκόσμιου συστήματος.

Το συμφέρον των Η.Π.Α. ως Παγκόσμιας Ηγεμονικής Δύναμης ευνοεί τα συμφέροντα των δημιουργικών δυνάμεων που κρατώνται στο περιθώριο λόγω αποστεωμένων δομών και απαρχαιωμένων αντιλήψεων.

Η πραγματική δουλειά σχετικά με την προσήμανση των επικείμενων εξελίξεων στο παγκόσμιο σύστημα δεν έγινε εφέτος στο Davos αλλά στο Μόναχο. Οι Ευρωπαϊστές αποφεύγουν τα ουσιώδη θέματα περιοριζόμενοι σε ασαφή ευχολόγια, για να κρύψουν τις πραγματικές διαφωνίες τους. Έτσι, επρόκειτο μεν να λάβει χώρα στο Davos μια δημόσια συζήτηση 'μεταξύ του Γερμανού Υπουργού Εξωτερικών Fischer και του Γάλλου Υπουργού για τις Ευρωπαϊκές Υποθέσεις Moscovici. Θέμα του panel θα ήταν: «Ηνωμένες Πολιτείες της Ευρώπης ή Ηνωμένη Ευρώπη των Κρατών». Προφανώς θα ετίθετο σε δοκιμασία η Γερμανική ιδέα ομοσπονδοποίησης με την Γαλλική ιδέα της διακρατικής συνεργασίας για το μέλλον της Ευρώπης. Αλλά οι εκπρόσωποι του Διευθυντηρίου δεν προσήλθαν, και άφησαν την συζήτηση σε εκπροσώπους της Δανίας, της Σουηδίας και της Ισπανίας.

Στο Davos προ ημερών η Αμερικανική πολιτική ηγεσία έλαμψε δια της απουσίας της. Αντιθέτως στο Μόναχο παρίστατο, πλην σημαντικών Γερουσιαστών, ο νέος Υπουργός Άμυνας των Η.Π.Α. Donald Rumsfeld. Τρία ήταν τα αλληλένδετα κύρια θέματα στα οποία ανεμένετο με ιδιαίτερο ενδιαφέρον η τοποθέτηση της νέας Αμερικανικής Κυβέρνησης. Το ένα είναι η πολυσυζητημένη και πολυσυζητούμενη ανάπτυξη μιας στρατιωτικής μονάδας ταχείας αντιδράσεως στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού πυλώνα της Ευρωπαϊκής Ασφάλειας, της λεγόμενης Ευρωπαϊκής Πρωτοβουλίας για την Ασφάλεια και την Άμυνα (ESDI). Με αυτό συναρτάται άρρηκτα το ζήτημα της μελλοντικής σημασίας και λειτουργίας του NATO, ιδιαιτέρως ως προς την επέκτασή του προς Ανατολάς. Το δεύτερο η στρατιωτική συμμετοχή των Η.Π.Α. σε ειρηνευτικές αποστολές ειδικότερα στα Βαλκάνια. Και το τρίτο η ανάπτυξη Εθνικής Αντιβαλλιστικής Ασπίδας (NMD) από τις Η.Π.Α. Σήμερα θα σχολιάσω το πρώτο.

Το ότι το Ευρωπαϊκό Διευθυντήριο δεν μπορεί να έχει και τον σκύλο χορτάτο και την πίτα ακέραια στο ζήτημα της Ασφάλειας είχε επισημανθεί επίσημα από τις Η.Π.Α. δυο μέρες πριν την Σύνοδο της Νίκαιας με τα γνωστά αποτελέσματα (Άρθρα μου στον Ημερήσιο Κήρυκα της 20 και 24/12/2000). Η ΔυτικοΕυρωπαϊκή ασφάλεια μετά τον Β' Παγκόσμιο

Πόλεμο εξαρτάται απόλυτα από τις εγγυήσεις των Η.Π.Α. και θεμελιώνεται στο ΝΑΤΟ. Η ανάληψη του κύριου, έστω και απλώς μεγαλύτερου, βάρους για την άμυνά τους από τις χώρες της Δ. Ευρώπης κατά την διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου τουλάχιστον θα καθυστερούσε, αν δεν ματαιώνει και αυτήν την οικονομική ανάπτυξή τους, πέραν των αμυντικών κινδύνων που θα προκαλούσε. Κατά την παρούσα περίοδο, χαλάρωση των σχέσεων μεταξύ Η.Π.Α. και Ευρώπης θα αποσταθεροποιούσε το Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασφαλείας, αφού θα άρχιζαν να λειτουργούν οι εγγενείς φυγόκεντρες ροπές του, οι οποίες συγκρατούνται από μόνη την Αμερικανική εμπλοκή και υποστήριξη στις Ευρωπαϊκές διαδικασίες. Παρ' όλα αυτά το Ευρωπαϊκό Διευθυντήριο, για λόγους συμβολικής τόνωσης της Ευρωπαϊκής αυτοπεποίθησης, σκέπτεται την δημιουργία μιας στρατιωτικής δύναμης ταχείας δράσεως 60.000 ανδρών. Η πρωταρχική ιδέα είναι να έχει το σώμα αυτό ανεξάρτητη από το ΝΑΤΟ διοίκηση, έλεγχο και σχεδιασμό. Όμως θα χρειάζεται να χρησιμοποιεί (λόγω της απαιτούμενης προηγμένης τεχνολογίας) μέσα του ΝΑΤΟ για καίριες λειτουργίες όπως είναι η μεταφορά και οι πληροφορίες. Επίσης θα επεμβαίνει υποτίθεται μόνον όπου οι Η.Π.Α. δεν επιθυμούν να εμπλακούν.

Αλλά αυτό το τελευταίο είναι διφορούμενο. Σημαίνει (α) ότι οι Η.Π.Α. δεν επιθυμούν να εμπλακούν αλλά εγκρίνουν την εμπλοκή; Ή σημαίνει (β) ότι οι Η.Π.Α. δεν συμφωνούν με την εμπλοκή, αλλά ανέχονται την Ευρωπαϊκή επέμβαση; Ή σημαίνει (γ) ότι η Ηγεμονική Δύναμη θα καταδεχθεί να παίξει τα αντίστροφα παιχνίδια από αυτά των Ευρωπαίων που εσημείωσα παραπάνω, θα κάνει δηλαδή ότι επιφυλάσσεται, ενώ στην πραγματικότητα θα θέλει την επέμβαση; Στην πρώτη (α) περίπτωση είναι παράλογο η Ηγεμονική Δύναμις να μην αναλαμβάνει την ηγεσία σε επέμβαση που θέλει να κάνει. Στην δεύτερη περίπτωση, ποια θα είναι η πιθανότητα επιτυχίας μιας τέτοιας παρέμβασης; Στην περιοχή που θα γίνει η επέμβαση όλοι θα περιμένουν την Αμερικανική θέση, και θα έχουν κάθε λόγο να αντισταθούν στην Ευρωπαϊκή επέμβαση μέχρις ότου οι Η.Π.Α. ξεκαθαρίσουν την στάση τους. Τέτοια Ευρωπαϊκή παρέμβαση θα ανοίγει μια ακόμη πληγή, χωρίς να θεραπεύει καμμία. Τέλος η τρίτη περίπτωση (γ) θα μειώνει τόσο το κύρος των Η.Π.Α. που είναι στα όρια της φαντασίας ότι μια Ηγεμονική Δύναμη θα προσφύγει ποτέ σε τέτοια τεχνάσματα χωρίς σοβαρές επιπτώσεις στην αξιοπιστία της.

Επί πλέον, ποια είναι η ουσιαστική σημασία της Ευρωπαϊκής στρατιωτικής Δύναμης και της ESDI, όταν το Ευρωπαϊκό Διευθυντήριο δεν διανοείται καν να προγραμματίσει ανεξάρτητη λειτουργία των θεσμών αυτών σε καίριους τομείς όπου απαιτείται τεχνολογία εξαιρετικά προηγμένη και αιχμής, πέρα από τους στρατηγικούς λόγους εξάρτησης της Ευρωπαϊκής ασφάλειας από τις Η.Π.Α., ακόμη και για καθαρά οικονομικούς λόγους, όπου ξέρει ότι δεν μπορεί να αντεπεξέλθει χωρίς να γονατίσει (όπως σε ανάλογη περίπτωση η ΕΣΣΔ); Προς τι λοιπόν ο διπλασιασμός σε άνδρες, διοίκηση, έλεγχο και προγραμματισμό (σε σχέση με τις παράλληλες καθαρά ΝΑΤΟϊκές υποχρεώσεις), όταν η μονάδα που θα συσταθεί θα χρειάζεται για να δράσει την Αμερικανική συμμετοχή, ειδάλλως θα μένει ένα νεκρό φορτίο; Ο Στρατηγός Clark απέκαλυψε ότι όλες οι άλλες χώρες-μέλη του ΝΑΤΟ εκτός των Η.Π.Α. έδωσαν μόνο ένα στόχο στις επιχειρήσεις του 1999 εναντίον της Γιουγκοσλαβίας. Και όλα αυτά όταν οι Ευρωπαϊκές χώρες μάλλον ζητούν να μειώνουν τις στρατιωτικές τους δυνατότητες, και για λόγους οικονομίας. Και όταν επί πλέον είναι κατάφωρη η αδυναμία τους να συμφωνήσουν σε κοινή θετική στάση και θέση δράσης, πέρα από τις κενές επικλήσεις και τις αρνητικές τοποθετήσεις για αποφυγή βίας, συνομιλίες και άλλα παρόμοια αδρανή.

Οι Ευρωπαίοι ξέρουν ότι το παιχνίδι που παίζουν είναι χαμένο. Αν το ποδήλατο σταματήσει

να κινείται εμπρός, γίνεται ασταθές και πέφτει. Έτσι πρέπει να κινούνται ασχέτως της πραγματικής λογικής και χρησιμότητας του τι κάνουν. Τέτοιο είναι το σχέδιο ESDI. Αλλά δεν πρέπει να ξεχνούν ότι τα στρατιωτικά θέματα, και η αρχιτεκτονική ισχύος και ασφαλείας, δεν επιδέχονται αντιμετώπιση τεχνητής αυτοδιέγερσης για λόγους γοήτρου, όπως η οικονομία ή οι κοινές αξίες ή τα πολιτικά. Η άμυνα καίει. Οι Αμερικανοί προειδοποίησαν. Στο Μόναχο ο Γερουσιαστής McCain είπε:

«Οι εντάσεις που βαρύνουν την (ΝΑΤΟϊκή) Συμμαχία είναι σημαντικές... Εγώ και άλλοι ανησυχούμε ότι η γεωγραφική μας διαίρεση αρχίζει να γίνεται λειτουργική».

Και ο νέος Υπουργός άμυνας των Η.Π.Α. Rumsfeld εδήλωσε με ιδιαίτερη καθαρότητα:

«Πράξεις που θα μπορούσαν να μειώσουν την αποτελεσματικότητα του ΝΑΤΟ μέσω ενός διπλασιασμού που προκαλεί σύγχυση ή με το να διαταράσσουν τον υπερατλαντικό σύνδεσμο, δεν θα ήταν θετικές. Στην πραγματικότητα, θα διέτρεχαν τον κίνδυνο να εισαγάγουν αστάθεια σε μια εξαιρετικά σπουδαία συμμαχία».

Η μπλόφα του Ευρωπαϊκού Διευθυντηρίου δεν έπιασε. Ούτε καν αφέθηκε να φανεί ότι πιάνει.

Το Ευρωπαϊκό Σύστημα Ισχύος και Ασφαλείας είναι Αμερικανοκεντρικό.

Υπάρχει και μια άλλη διάσταση στο θέμα της ESDI. Τι γίνεται με τα Κράτη που ανήκουν στο Ευρωπαϊκό Σύστημα, είναι μέλη του ΝΑΤΟ, αλλά δεν είναι μέλη της ΕΕ; Ως μέλη του ΝΑΤΟ, τα Κράτη αυτά συμμετέχουν στην Ευρωπαϊκή Αρχιτεκτονική Ασφαλείας. Η Τουρκία μεταξύ αυτών συμμετέχει μάλιστα ενεργώτατα και με ιδιαίτερα σημαντική ισχύ. Αλλά και τα νέα μέλη του ΝΑΤΟ από την ΚεντροΑνατολική Ευρώπη, η Πολωνία, η Τσεχία και η Ουγγαρία, θέλουν φυσικά να έχουν λόγο στον Ευρωπαϊκό Πυλώνα Άμυνας. Το ίδιο επιθυμούν και χώρες που δεν είναι μέλη του ΝΑΤΟ, όπως η Σουηδία ή η Αυστρία και η Ελβετία. Το ίδιο και οι χώρες από την Ανατολική και ΝοτιοΑνατολική Ευρώπη που επιδιώκουν να ενταχθούν στο ΝΑΤΟ. Ο Rumsfeld μάλιστα κατέστησε σαφή στο Μόναχο και μια αλλαγή της Αμερικανικής πολιτικής και σε αυτόν τον τομέα: η διεύρυνση του ΝΑΤΟ προς Ανατολάς θα επιταχυνθεί και θα επεκταθεί, ασχέτως των αντιρρήσεων της Ρωσίας και της Γερμανίας.

Οι χώρες-μέλη και υποψήφια μέλη του ΝΑΤΟ δεν δέχονται να μην παίζουν ρόλο στην ESDI. Η Τουρκία ιδιαιτέρως διαθέτει μέχρι και σώμα 20.000 ανδρών για να δράσει παράλληλα προς την Ευρωπαϊκή μονάδα. Έχει μπλοκάρει κάθε εξέλιξη αν δεν δοθεί ικανοποιητική λύση στην απαίτησή της να μετέχει ενεργά στον υπό ίδρυση Ευρωπαϊκό πυλώνα της Ευρωπαϊκής ασφάλειας, ειδικά εν σχέσει με ενέργειες που αφορούν στον Τουρκικό ευρύτερο γεωπολιτικό χώρο, περιλαμβανομένων των Βαλκανίων και της Ανατολικής Μεσογείου. Η Τουρκία τονίζει την γεωστρατηγική σημασία της επισημαίνοντας ότι υπεισέρχεται σε 13 από τα 16 συνολικά σενάρια δυνατής στρατιωτικής σύγκρουσης στην Ευρώπη και γύρω από αυτήν. Και έχει ασκήσει veto ακόμη και σε ανώδυνα σχέδια αποφάσεων στο ΝΑΤΟ που θα επέτρεπαν κατ' αρχήν την διάθεση υπηρεσιών στρατιωτικού σχεδιασμού του Οργανισμού προς χρήσιν της υπό ίδρυση Ευρωπαϊκής Στρατιωτικής Δύναμης όπου εχρειάζετο.

Το ζήτημα είναι θέμα ουσίας και όχι γοήτρου. Υπάρχει αρχιτεκτονική ασφαλείας στην Ευρώπη, και ο μηχανισμός αυτής της αμυντικής αρχιτεκτονικής είναι το ΝΑΤΟ. Καθώς οι περισσότερες χώρες της γεωγραφικής Ευρώπης, και ιδίως οι χώρες του πρώην Ανατολικού μπλοκ, θέλουν να γίνουν πλήρη μέλη του Οργανισμού, δεν υπάρχει κανείς ρεαλιστικός λόγος που να υποδεικνύει αλλαγή σε αυτήν την αρχιτεκτονική. Προφανώς αυτή η αρχιτεκτονική είναι ετεροβαρής: το βορειοατλαντικό πεδίο έχει την εστία του εκείθεν του Ατλαντικού. Αλλά αυτό αποτυπώνει τους πραγματικούς συσχετισμούς ισχύος. Οι Ευρωπαϊστές θα ήθελαν να μεταρρυθμίσουν το αμυντικό πλέγμα ώστε να αυξηθεί το βάρος

του Ευρωπαϊκού σκέλους του πεδίου. Αλλά και εάν ακόμη οι Η.Π.Α. παρεπλανώντο να συμφωνήσουν σε αυτήν την αλλαγή εις βάρος των συμφερόντων τους, οι Ευρωπαϊκές χώρες δεν θα ήταν σε θέση (και δεν επιθυμούν να προσπαθήσουν) να επωμισθούν τις αντίστοιχες ευθύνες ασφαλείας και τα αντίστοιχα οικονομικά και κοινωνικά βάρη που εκείνη η μετατόπιση θα συνεπήγετο. Άρα πρόκειται καθαρά για ένα παιχνίδι γοήτρου. Κατά βάθος οι Ευρωπαῖστές θα ήθελαν να ενισχύσουν τον ρόλο τους στην διαδικασία λήψεως αποφάσεων μαζί με την Αμερική, όχι χωρίς αυτήν. Ζητούν απλώς να δημιουργήσουν ένα θεσμικό πλαίσιο που να κατοχυρώνει αυτόν τον ηυξημένο ρόλο τους, που να κάνει δυσκολώτερη την μονόπλευρη λήψη αποφάσεων από τις Η.Π.Α. Βεβαίως, το θεσμικό πλαίσιο υπό μια έννοια υπάρχει: χρειάζεται ομοφωνία για τις αποφάσεις του ΝΑΤΟ. Αλλά όπως με την Αθηναϊκή Συμμαχία, τέτοιες τυπικότητες που δεν αντιστοιχούν προς τον πραγματικό καταμερισμό δυνάμεως, δεν εξουσιοδοτούν κανένα να τις επικαλεσθεί δυναμικά. Έτσι επιχειρείται να δημιουργηθεί ένα παράπλευρο σύστημα παρασιτικό του ΝΑΤΟ, και με βαθμό ημιανεξαρτησίας από αυτό που οι Ευρωπαῖστές είναι διατεθειμένοι να διαπραγματευθούν εάν οι Αμερικανοί συμφωνήσουν να τους παράσχουν την τόνωση γοήτρου για εσωτερική και εξωτερική κατανάλωση που το Ευρωπαϊκό Διευθυντήριο επιζητεί.

Παιχνίδια γοήτρου όμως με την ασφάλεια είναι θανατερά.

Πρώτον, κάθε θεσμική μετατόπιση του κέντρου βάρους ενός συστήματος που δεν αντιστοιχεί στην πραγματικότητα των συσχετισμών των μελών του συστήματος, το αποσταθεροποιεί. Μια επαναδιανομή, έστω και μικρή, ρόλων, λειτουργιών και βάρους στην λήψη αποφάσεων σχετικά με την άμυνα και ασφάλεια της Ευρώπης, που δεν αναπαράγει πραγματικές αλλαγές στους συσχετισμούς ισχύος, εισάγει αστάθεια στο σύστημα. Δεύτερον. Κάθε αναθεώρηση μιας εμπεδωμένης σχέσης γίνεται πάντοτε προς την κατεύθυνση καλύτερης αντιστοιχίας θεσμικών δομών και πραγματικότητας. Τέτοιες αλλαγές υπαγορεύονται πάντοτε από μεταβολές στα πραγματικά δεδομένα, που καθιστούν δυσλειτουργικό το σύστημα που είχε συνταχθεί όταν οι πραγματικοί συσχετισμοί ήσαν διαφορετικοί. Αλλά η πραγματική μεταβολή που συνέβη με το τέλος του Ψυχρού Πολέμου ηύξησε, και δεν ελάττωσε, την Αμερικανική θέση στο Παγκόσμιο Σύστημα. Μάλιστα το Ευρωπαϊκό πεδίο από κεντρικός γεωστρατηγικός κόμβος της διπολικής αντιπαράθεσης, έγινε απλώς ένα (σημαντικό μεν αλλά) περιφερειακό πεδίο, μέρος του παγκοσμιοποιημένου πλέον διεθνούς συστήματος. Θα ήταν μοναδική περίπτωση στην ιστορία, και ένα πραγματικό ιστορικό έκτρωμα, αν το υποβαθμισμένο μέρος στις πραγματικές εξελίξεις, κέρδιζε ευνοϊκή αναβάθμιση του ρόλου του στην λήψη αποφάσεων, τόσο σε θεσμικό όσο και σε ουσιαστικό επίπεδο. Αλλά αυτό ακριβώς είναι το επιχειρούμενο από τους Ευρωπαῖστές του Ευρωπαϊκού Διευθυντηρίου με την πίεσή τους προς πολιτική ολοκλήρωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προς Κοινή Εξωτερική Πολιτική, προς Κοινή Πολιτική Ασφαλείας, και εν προκειμένω, προς το ESDI, για να μην πω ότι το ίδιο βασικά είναι το υποκείμενο νόημα της ΟΝΕ. Ουσιαστικά όλα αυτά είναι μοχλοί για να συγκατατεθούν οι Η.Π.Α. να παράσχουν στο Ευρωπαϊκό Διευθυντήριο περισσότερη δικαιοδοσία και αρμοδιότητα από όση πραγματικά δύναται. Στην Ιστορία όμως δεν γίνονται κοσμοϊστορικά λάθη.

Τρίτον, ο πραγματικός πόλος του Ευρωπαϊκού πεδίου είναι οι Η.Π.Α. Επί πλέον, ο πόλος αυτός του Ευρωπαϊκού συστήματος είναι ταυτόχρονα και ο παγκόσμιος ηγεμονικός πόλος. Οι Η.Π.Α. έχουν να σταθμίσουν τον ρόλο τους σαν σταθεροποιητές του παγκόσμιου συστήματος, με τον ρόλο τους σαν σταθεροποιητές της Ευρώπης. Η πρώτη λειτουργία τους είναι πολύ πιο σημαντική από την δεύτερη, και το βάρος της μάλιστα θα βαίνει αυξανόμενο

στο μέλλον. Θα αναλύσω σε επόμενο άρθρο πώς αυτός ο παράγων σχετίζεται με την διάθεση των Η.Π.Α. να απεμπλακούν από την ειρηνευτική στρατιωτική παρουσία τους στα Βαλκάνια, όπως και γενικά να αναθεωρήσουν την ίδια την αντίληψη μιας ανθρωπιστικής, ειρηνευτικής παρέμβασης.

Και Τέταρτον. Υπάρχει ένα βαθύτερο νόημα. Οι Ευρωπαϊστές επικαλούνται τις ιδιαίτερες πολιτισμικές σχέσεις με τους Αμερικανούς, για να δικαιολογήσουν τον δυσανάλογο προς την παγκόσμια σημασία ρόλο τους στις ΑμερικανοΕυρωπαϊκές σχέσεις, τον οποίο μάλιστα ζητούν να αυξήσουν. Το ερώτημα όμως είναι κατά πόσο υπάρχει λειτουργική κοινότης αξιών μεταξύ των δυο πλευρών του Ατλαντικού. Ότι αυτή είναι πολύ μικρότερη από ό,τι νομίζεται θα αναπτύξω σε προσεχές άρθρο. Έτσι όμως καταρρέει η μονοκόμμη ιδεολογία της «Δύσεως», τελευταίο ατού των Ευρωπαϊστών για έναν παγκόσμιο ρόλο της Ευρώπης. Η Στρατηγική ξαναπαίρνει με την νέα φάση της Αμερικανικής πολιτικής την ρεαλιστική βάση της. Θέλουν οι Ευρωπαϊστές του Ευρωπαϊκού Διευθυντηρίου την εγγύηση της Ηγεμονικής Δύναμης για την Ευρωπαϊκή Ασφάλεια – ναι ή όχι; Εάν ναι, το ΝΑΤΟ πρέπει να διευρυνθεί και να βαθύνει ώστε να γίνει πιο αποτελεσματικό στην καθαρά στρατιωτική λειτουργικότητά του. Αυτό σημαίνει πιο ενοποιημένο και πιο Αμερικανοκεντρικό οργάνωμα διοίκησης, ελέγχου και σχεδιασμού. Εάν όχι, το ΝΑΤΟ δεν χρειάζεται, θα γίνει απλό κατάλοιπο του παρελθόντος, οπότε οι Ευρωπαϊστές θα πρέπει να πείσουν τους Ευρωπαϊους να φτιάξουν την δική τους αρχιτεκτονική ασφαλείας, με ό,τι αυτό συνεπάγεται από αστάθεια και υπέρογκα οικονομικά βάρη. Με την γνώση και τεχνολογία αιχμής στις Η.Π.Α., ακόμη και αυτό, αν μπορούσε να γίνει, μικρή σχετικά ουσιαστική ανεξαρτησία θα έδιδε στο Διευθυντήριο. Δεν μπορείς με πονηρία να βραχυκυκλώσεις την αδήριτη πραγματικότητα.

Η μπλόφα του Ευρωπαϊκού Διευθυντηρίου δεν έπιασε. Ούτε καν αφέθηκε να φανεί ότι πιάνει.

Το Ευρωπαϊκό Σύστημα Ισχύος και Ασφαλείας είναι Αμερικανοκεντρικό.

Υπάρχει και μια άλλη διάσταση στο θέμα της ESDI. Τι γίνεται με τα Κράτη που ανήκουν στο Ευρωπαϊκό Σύστημα, είναι μέλη του ΝΑΤΟ, αλλά δεν είναι μέλη της ΕΕ; Ως μέλη του ΝΑΤΟ, τα Κράτη αυτά συμμετέχουν στην Ευρωπαϊκή Αρχιτεκτονική Ασφαλείας. Η Τουρκία μεταξύ αυτών συμμετέχει μάλιστα ενεργώτατα και με ιδιαίτερα σημαντική ισχύ. Αλλά και τα νέα μέλη του ΝΑΤΟ από την ΚεντροΑνατολική Ευρώπη, η Πολωνία, η Τσεχία και η Ουγγαρία, θέλουν φυσικά να έχουν λόγο στον Ευρωπαϊκό Πυλώνα Άμυνας. Το ίδιο επιθυμούν και χώρες που δεν είναι μέλη του ΝΑΤΟ, όπως η Σουηδία ή η Αυστρία και η Ελβετία. Το ίδιο και οι χώρες από την Ανατολική και ΝοτιοΑνατολική Ευρώπη που επιδιώκουν να ενταχθούν στο ΝΑΤΟ. Ο Rumsfeld μάλιστα κατέστησε σαφή στο Μόναχο και μια αλλαγή της Αμερικανικής πολιτικής και σε αυτόν τον τομέα: η διεύρυνση του ΝΑΤΟ προς Ανατολάς θα επιταχυνθεί και θα επεκταθεί, ασχέτως των αντιρρήσεων της Ρωσσίας και της Γερμανίας.

Οι χώρες-μέλη και υποψήφια μέλη του ΝΑΤΟ δεν δέχονται να μην παίζουν ρόλο στην ESDI. Η Τουρκία ιδιαίτερος διαθέτει μέχρι και σώμα 20.000 ανδρών για να δράσει παράλληλα προς την Ευρωπαϊκή μονάδα. Έχει μπλοκάρει κάθε εξέλιξη αν δεν δοθεί ικανοποιητική λύση στην απαίτησή της να μετέχει ενεργά στον υπό ίδρυση Ευρωπαϊκό πυλώνα της Ευρωπαϊκής ασφαλείας, ειδικά εν σχέσει με ενέργειες που αφορούν στον Τουρκικό ευρύτερο γεωπολιτικό χώρο, περιλαμβανομένων των Βαλκανίων και της Ανατολικής Μεσογείου. Η Τουρκία τονίζει την γεωστρατηγική σημασία της επισημαίνοντας ότι υπεισέρχεται σε 13

από τα 16 συνολικά σενάρια δυνατής στρατιωτικής σύγκρουσης στην Ευρώπη και γύρω από αυτήν. Και έχει ασκήσει veto ακόμη και σε ανώδυνα σχέδια αποφάσεων στο ΝΑΤΟ που θα επέτρεπαν κατ' αρχήν την διάθεση υπηρεσιών στρατιωτικού σχεδιασμού του Οργανισμού προς χρήση της υπό ίδρυση Ευρωπαϊκής Στρατιωτικής Δύναμης όπου εχρειάζετο.

Το ζήτημα είναι θέμα ουσίας και όχι γοήτρου. Υπάρχει αρχιτεκτονική ασφαλείας στην Ευρώπη, και ο μηχανισμός αυτής της αμυντικής αρχιτεκτονικής είναι το ΝΑΤΟ. Καθώς οι περισσότερες χώρες της γεωγραφικής Ευρώπης, και ιδίως οι χώρες του πρώην Ανατολικού μπλοκ, θέλουν να γίνουν πλήρη μέλη του Οργανισμού, δεν υπάρχει κανείς ρεαλιστικός λόγος που να υποδεικνύει αλλαγή σε αυτήν την αρχιτεκτονική. Προφανώς αυτή η αρχιτεκτονική είναι ετεροβαρής: το βορειοατλαντικό πεδίο έχει την εστία του εκείθεν του Ατλαντικού. Αλλά αυτό αποτυπώνει τους πραγματικούς συσχετισμούς ισχύος. Οι Ευρωπαῖστές θα ήθελαν να μεταρρυθμίσουν το αμυντικό πλέγμα ώστε να αυξηθεί το βάρος του Ευρωπαϊκού σκέλους του πεδίου. Αλλά και εάν ακόμη οι Η.Π.Α. παρεπλανώντο να συμφωνήσουν σε αυτήν την αλλαγή εις βάρος των συμφερόντων τους, οι Ευρωπαϊκές χώρες δεν θα ήταν σε θέση (και δεν επιθυμούν να προσπαθήσουν) να επωμισθούν τις αντίστοιχες ευθύνες ασφαλείας και τα αντίστοιχα οικονομικά και κοινωνικά βάρη που εκείνη η μετατόπιση θα συνεπήγετο. Άρα πρόκειται καθαρά για ένα παιχνίδι γοήτρου. Κατά βάθος οι Ευρωπαῖστές θα ήθελαν να ενισχύσουν τον ρόλο τους στην διαδικασία λήψεως αποφάσεων μαζί με την Αμερική, όχι χωρίς αυτήν. Ζητούν απλώς να δημιουργήσουν ένα θεσμικό πλαίσιο που να κατοχυρώνει αυτόν τον ηυξημένο ρόλο τους, που να κάνει δυσκολώτερη την μονόπλευρη λήψη αποφάσεων από τις Η.Π.Α. Βεβαίως, το θεσμικό πλαίσιο υπό μια έννοια υπάρχει: χρειάζεται ομοφωνία για τις αποφάσεις του ΝΑΤΟ. Αλλά όπως με την Αθηναϊκή Συμμαχία, τέτοιες τυπικότητες που δεν αντιστοιχούν προς τον πραγματικό καταμερισμό δυνάμεως, δεν εξουσιοδοτούν κανένα να τις επικαλεσθεί δυναμικά. Έτσι επιχειρείται να δημιουργηθεί ένα παράπλευρο σύστημα παρασιτικό του ΝΑΤΟ, και με βαθμό ημιανεξαρτησίας από αυτό που οι Ευρωπαῖστές είναι διατεθειμένοι να διαπραγματευθούν εάν οι Αμερικανοί συμφωνήσουν να τους παράσχουν την τόνωση γοήτρου για εσωτερική και εξωτερική κατανάλωση που το Ευρωπαϊκό Διευθυντήριο επιζητεί.

Παιχνίδια γοήτρου όμως με την ασφάλεια είναι θανατερά.

Πρώτον, κάθε θεσμική μετατόπιση του κέντρου βάρους ενός συστήματος που δεν αντιστοιχεί στην πραγματικότητα των συσχετισμών των μελών του συστήματος, το αποσταθεροποιεί. Μια επαναδιανομή, έστω και μικρή, ρόλων, λειτουργιών και βάρους στην λήψη αποφάσεων σχετικά με την άμυνα και ασφάλεια της Ευρώπης, που δεν αναπαράγει πραγματικές αλλαγές στους συσχετισμούς ισχύος, εισάγει αστάθεια στο σύστημα. Δεύτερον. Κάθε αναθεώρηση μιας εμπεδωμένης σχέσης γίνεται πάντοτε προς την κατεύθυνση καλύτερης αντιστοιχίας θεσμικών δομών και πραγματικότητας. Τέτοιες αλλαγές υπαγορεύονται πάντοτε από μεταβολές στα πραγματικά δεδομένα, που καθιστούν δυσλειτουργικό το σύστημα που είχε συνταχθεί όταν οι πραγματικοί συσχετισμοί ήσαν διαφορετικοί. Αλλά η πραγματική μεταβολή που συνέβη με το τέλος του Ψυχρού Πολέμου ηύξησε, και δεν ελάττωσε, την Αμερικανική θέση στο Παγκόσμιο Σύστημα. Μάλιστα το Ευρωπαϊκό πεδίο από κεντρικός γεωστρατηγικός κόμβος της διπολικής αντιπαράθεσης, έγινε απλώς ένα (σημαντικό μεν αλλά) περιφερειακό πεδίο, μέρος του παγκοσμιοποιημένου πλέον διεθνούς συστήματος. Θα ήταν μοναδική περίπτωση στην ιστορία, και ένα πραγματικό ιστορικό έκτρωμα, αν το υποβαθμισμένο μέρος στις πραγματικές εξελίξεις, κέρδιζε ευνοϊκή αναβάθμιση του ρόλου του στην λήψη αποφάσεων, τόσο σε θεσμικό όσο και

σε ουσιαστικό επίπεδο. Αλλά αυτό ακριβώς είναι το επιχειρούμενο από τους Ευρωπαίστες του Ευρωπαϊκού Διευθυντηρίου με την πίεσή τους προς πολιτική ολοκλήρωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προς Κοινή Εξωτερική Πολιτική, προς Κοινή Πολιτική Ασφαλείας, και εν προκειμένω, προς το ESDI, για να μην πω ότι το ίδιο βασικά είναι το υποκείμενο νόημα της ΟΝΕ. Ουσιαστικά όλα αυτά είναι μοχλοί για να συγκατατεθούν οι Η.Π.Α. να παράσχουν στο Ευρωπαϊκό Διευθυντήριο περισσότερη δικαιοδοσία και αρμοδιότητα από όση πραγματικά δύνανται. Στην Ιστορία όμως δεν γίνονται κοσμοϊστορικά λάθη.

Τρίτον, ο πραγματικός πόλος του Ευρωπαϊκού πεδίου είναι οι Η.Π.Α. Επί πλέον, ο πόλος αυτός του Ευρωπαϊκού συστήματος είναι ταυτόχρονα και ο παγκόσμιος ηγεμονικός πόλος. Οι Η.Π.Α. έχουν να σταθμίσουν τον ρόλο τους σαν σταθεροποιητές του παγκόσμιου συστήματος, με τον ρόλο τους σαν σταθεροποιητές της Ευρώπης. Η πρώτη λειτουργία τους είναι πολύ πιο σημαντική από την δεύτερη, και το βάρος της μάλιστα θα βαίνει αυξανόμενο στο μέλλον. Θα αναλύσω σε επόμενο άρθρο πώς αυτός ο παράγων σχετίζεται με την διάθεση των Η.Π.Α. να απεμπλακούν από την ειρηνευτική στρατιωτική παρουσία τους στα Βαλκάνια, όπως και γενικά να αναθεωρήσουν την ίδια την αντίληψη μιας ανθρωπιστικής, ειρηνευτικής παρέμβασης.

Και Τέταρτον. Υπάρχει ένα βαθύτερο νόημα. Οι Ευρωπαίστες επικαλούνται τις ιδιαίτερες πολιτισμικές σχέσεις με τους Αμερικανούς, για να δικαιολογήσουν τον δυσανάλογο προς την παγκόσμια σημασία ρόλο τους στις ΑμερικανοΕυρωπαϊκές σχέσεις, τον οποίο μάλιστα ζητούν να αυξήσουν. Το ερώτημα όμως είναι κατά πόσο υπάρχει λειτουργική κοινότης αξιών μεταξύ των δυο πλευρών του Ατλαντικού. Ότι αυτή είναι πολύ μικρότερη από ό,τι νομίζεται θα αναπτύξω σε προσεχές άρθρο. Έτσι όμως καταρρέει η μονοκόμματη ιδεολογία της «Δύσεως», τελευταίο ατού των Ευρωπαϊστών για έναν παγκόσμιο ρόλο της Ευρώπης. Η Στρατηγική ξαναπαίρνει με την νέα φάση της Αμερικανικής πολιτικής την ρεαλιστική βάση της. Θέλουν οι Ευρωπαίστες του Ευρωπαϊκού Διευθυντηρίου την εγγύηση της Ηγεμονικής Δύναμης για την Ευρωπαϊκή Ασφάλεια – ναι ή όχι; Εάν ναι, το ΝΑΤΟ πρέπει να διευρυνθεί και να βαθύνει ώστε να γίνει πιο αποτελεσματικό στην καθαρά στρατιωτική λειτουργικότητά του. Αυτό σημαίνει πιο ενοποιημένο και πιο Αμερικανοκεντρικό οργάνωμα διοίκησης, ελέγχου και σχεδιασμού. Εάν όχι, το ΝΑΤΟ δεν χρειάζεται, θα γίνει απλό κατάλοιπο του παρελθόντος, οπότε οι Ευρωπαίστες θα πρέπει να πείσουν τους Ευρωπαίους να φτιάξουν την δική τους αρχιτεκτονική ασφαλείας, με ό,τι αυτό συνεπάγεται από αστάθεια και υπέρογκα οικονομικά βάρη. Με την γνώση και τεχνολογία αιχμής στις Η.Π.Α., ακόμη και αυτό, αν μπορούσε να γίνει, μικρή σχετικά ουσιαστική ανεξαρτησία θα έδιδε στο Διευθυντήριο. Δεν μπορείς με πονηρία να βραχυκυκλώσεις την αδήριτη πραγματικότητα.

[Δημοσιεύθηκε στον "ΕΘΝΙΚΟ ΚΗΡΥΚΑ"]